

'Pasen van heerlijkheid'

door Leo van Leijzen

In het Johannesevangelie verwijst het woord 'verheerlijken', 'verheerlijkt worden' steeds naar het grote mysterie van Jezus' kruisdood en verrijzenis. Verheerlijken gaat ook over het eer brengen aan God en wel in liturgie en dagelijks leven.

Het oosters christendom geeft op een bijzondere wijze uitdrukking aan het verheerlijken van God. Op deze Zondag voor de Oosterse Kerken staan wij stil bij die bijzondere wijze waarop een van de oosterse tradities, de Byzantijnse dit doet. De Byzantijnse traditie wordt gebezigd door zowel de oosters-orthodoxe als de Grieks-katholieke geünieerde kerken.

Het oosters christendom is a.h.w. goed in het verheerlijken van God. We kijken hier hoe dat gebeurt in de liturgie. Met het dagelijkse bestaan is er een onverbreekelijke band doordat de liturgie daarop een inspirerende invloed heeft en vice versa.

Verheerlijken heeft te maken met de heerlijkheid van God. De uitbundige liturgie van het christelijke Oosten met haar geuren en kleuren bemiddelt iets van de heerlijkheid, van de glorie van God die uitstraalt tot in het leven van alledag.

Doxa

Het Griekse woord voor heerlijkheid is doxa. Het betekent ook glorie, eer, lofprijzing en tevens mening. Het woord orthodox is de term waarmee veel oosterse christenen hun geloof benoemen. In 'orthodox' komt het woord doxa voor. Het gaat terug op de betekenis van 'de juiste mening' – het rechte geloof –, maar ook van 'juiste lofprijzing'. Orthodoxen zijn volgens hun zelfverstaan behalve rechtgelovig ook mensen van de juiste lofprijzing. Daarmee zijn we in het

hart van de oosterse orthodoxie: de liturgie. De liturgie is een van de belangrijkste plekken waar mensen God verheerlijken. En natuurlijk in hun verdere leven. Goede liturgie is immers altijd ook verbonden met het dagelijkse bestaan. Waar komen we in de liturgie dat verheerlijken van God tegen?

Paasnacht

Hoogtepunt in de liturgie van de Byzantijnse traditie is de Paasnacht. In het Johannesevangelie omvat de verheerlijking van Jezus door God en van God door Jezus zowel het Kruis als de Verrijzenis als in één beweging. Hier kijken we naar de Verrijzeniskant van deze verheerlijking. Mensen verheerlijken en prijzen God en Christus. Hoe gebeurt dit in de Byzantijnse Paasnacht?

De Grote en Heilige Nacht van Pasen begint met een processie vanuit een schaars verlichte kerk. Ieder ontsteekt een kaars aan de paaskaars terwijl gezongen wordt: 'Komt en ontvangt het licht van het Licht dat geen ondergang kent, en verheerlijkt Christus, Hij is opgestaan uit de doden.'

De processie trekt naar buiten terwijl allen zingen: 'Uw Verrijzenis, o Christus, onze Verlosser, bezingen de engelen in de hemelen. Geef ook aan ons die op aarde zijn, dat wij U met een zuiver hart verheerlijken.'

Met tweemaal het woord verheerlij-

Inhoudsopgave

■ Pag. 1-2

Leo van Leijzen belicht vanuit de viering van de Paasnacht in de Orthodoxie het thema van de Zondag voor de Oosterse Kerken.

■ Pag. 3

De verheerlijking van God staat centraal in de Orthodoxe Kerk, maar is tegelijkertijd het antwoord op de vraag van de mens om Gods zegen.

■ Pag. 4

In de viering van de eucharistie vormen de lezing van het Woord en de lofprijzende dankzegging over brood en wijn een eenheid, funderend voor het christen-zijn in de wereld.

■ Pag. 5

De heerlijkheid Gods komt op velerlei wijze tot ons: in het persoonlijk leven, in de kerk en in het publieke domein.

■ Pag. 6

Waar raakt de verheerlijking van de Vader door de Zoon ons leven? Het gebod van de liefde kan de ogen openen voor de Ander in zijn heerlijkheid en ons in een onvermoede ruimte stellen.

■ Pag. 7

Aan de manier van leven, mogen we elkaar herinneren. Steeds weer opnieuw wijzen op Jezus als Heer, als ware wijnstok, die goede vruchten voortbrengt.

■ Pag. 8

Op de agenda staan twee symposia: 'Gemeenschap en andersheid' op 17 mei en 'Charisma's in het leven en de zending van de Kerk' op 21 juni.

God verheerlijken in liturgie en leven

ZONDAG VOOR DE OOSTERSE KERKEN - 19 MEI 2019

Christus in hemel (Pantocrator) (Ikon, Rusland 1408)

Katholieke Vereniging voor Oecumene, Emmaplein 19^p 5211 VZ 's-Hertogenbosch
www.oecumene.nl 073-7370026 IBAN NL73 INGB 0001 0876 28

ken wordt de toon gezet van de hele Paasnacht als één dienst van het verheerlijken van God en Christus. Na het Verrijzenisevangelie buiten voor de gesloten kerkdeur volgt ter opening van de Metten van de Paasnacht de doxologie een 'eerbetuiging', en wel aan de drie-ene God: 'Eer aan de heilige, leven schenkende, ondeelbare Drie-eenheid, één in wezen, nu en altijd en in de eeuwen der eeuwen.' Dan volgt psalm 68, afgewisseld met de vaste korte paashymne die de hele paastijd klinkt: 'Christus verrees uit de doden, door zijn Dood overwon Hij de dood, en Leven schenkt Hij hen die zijn in het graf', en eindigend met de gewone doxologie waarmee elke Byzantijnse dienst doorweven is: 'Eer aan de Vader, de Zoon en de heilige Geest, nu en altijd en in de eeuwen der eeuwen. Amen.' Na deze psalm trekt de processie de uitbundig versierde en

nu hel verlichte kerk in en zoekt ieder zijn plaats. Ondertussen wordt de zogeheten Vredeslitanie, een lange reeks voorbeden, gezongen, eindigend in wederom een doxologie: 'Want U komt toe alle heerlijkheid, eer en aanbidding, Vader, Zoon en heilige Geest, nu en altijd en in de eeuwen der eeuwen.'

Paascanon

Dan volgt de Paascanon van de heilige Johannes van Damascus met de acht Oden, één jubelzang op de Verrijzenis, met na elke Ode een kleine litanie (korte voorbede) die steeds eindigt met een doxologie. De Vijfde Ode begint en eindigt met de volgende strofe: 'Wijden we deze morgen met onze morgenwijding voor de Heer. In plaats van met balsem eren wij Hem met ons lied', zo de Verrezenen verheerlijkend.

Midden in de Paascanon wordt het synaxarion gezegd, een soort afkondiging van wat er deze dag gevierd wordt: 'Op de heilige en grote Paaszondag vieren wij de leven brengen- de Verrijzenis van onze Heer en God en Verlosser, Jezus Christus...'

Dat eindigt met een doxologie: 'Aan Hem zij de eer en de macht tot in de eeuwen der eeuwen. Amen.'

In het verrijzenislied dat daarop volgt wordt gezongen: 'Uw Kruis vereren wij, o Christus, Uw heilige Verrijzenis prijzen wij [...]. Wij bezingen Zijn Verrijzenis, het Kruis verduurde Hij, door zijn Dood vernietigde Hij de dood.' Hier wordt de verheerlijking op Johanneïsche wijze als in één beweging van kruisdood en opstanding bezongen. In de Zevende Ode heet het dat 'aan Hem alleen de eer en glorie' toekomt. In de Achtste Ode 'verheerlijken wij de Heer', een zinsnede die daar wel drie keer wordt vermeld. In de Negende Ode klinkt een oproep om Christus te verheerlijken 'O mijn ziel, verheerlijk Hem, die verrezen is op de derde dag uit het graf: Christus die ons het leven schenkt.' Ook Jeruzalem wordt dan in die oproep betrokken: 'Straal van licht, o nieuw Jeruzalem, want de glorie van de Heer is over u opgegaan.'

Pasen van heerlijkheid

De verrijzenisverzen met de lofpsalmen en Paaspsalmen iets verder in de dienst staan vol met het brengen van eer en lof aan God en aan de verrezen Christus. 'Uw liefde voor ons verheerlijken wij, o God [...] Heer, eer aan U.' 'Pasen, uw heerlijkheid openbaart zich vandaag'. Het Paasfeest heet er 'Pasen van heerlijkheid'.

Zo is de Byzantijnse Paasnacht één uitbundige lofprijzing en verheerlijking. Hij zet de toon voor heel de Paastijd, tot aan de Woensdag voor Hemelvaart. De belangrijkste gezangen uit de Paasnacht worden immers iedere Zondagochtend in de Paastijd gezongen. En die dienst van de Paasnacht wordt weer gevierd op die laatste woensdag van de Paastijd. Zo is de hele tijd van Pasen omvat door een accolade van verheerlijking, het 'Pasen van heerlijkheid'. ●

God verheerlijken in liturgie en leven

door Theodoor van der Voort

Hoezeer in de Orthodoxe Kerk de verheerlijking van God centraal staat, blijkt wellicht het sterkst uit de reactie van een orthodoxe priester wanneer iemand hem om de zegen vraagt. Hij zal dan niet zeggen: "Hierbij word jij gezegend!" of "God zegene je", of iets van dien aard, maar "Gezegend zij onze God, immer, nu en altijd, en in de eeuwen der eeuwen," daarbij het kruisteken makend over de desbetreffende persoon.

Deze zegen, waarmee in de Orthodoxe Kerk ook een aantal diensten begint, is dus ook het antwoord op de vraag van de mens om Gods zegen. De verheerlijking van God slaat daarmee ook terug op de mens. In onze gebeden verheerlijken we God en ontvangen daarmee ook Gods zegen.

Vierende Kerk

De Orthodoxe Kerk staat bekend als een vierende Kerk. In al haar diensten, en zeker ook in de Liturgie – de Eucharistieviering – wordt God uitgebreid verheerlijkt. Zo komen in de Metten de Lofpsalmen (ps. 148 tot en met 150) aan bod, en worden de Vespers begonnen met psalm 103 (104 in de Joodse telling), waarin de heerlijkheid van Gods schepping wordt bezongen. Zelfs in het Urengedeb komen we steeds het volgende gebed tegen: "Gij, Die te allen tijde, en te aller ure, in de hemel en op aarde aanbeden en verheerlijkt wordt, Christus God..." De tekst van de Liturgie zelf verheerlijkt God ook uitvoerig. Dat begint uiteraard reeds bij de uitgebreide voorbereiding van de Liturgie, het Proskomidiegebed, dat de priester aan de proskomidietafel in de altaarruimte bidt terwijl hij de gaven klaarmaakt. "Bewaar ons onveroordeeld bij het opdragen van Uw goddelijke Mystериën, want geheiligd en verheerlijkt zij Uw hooggeëerde en verheven Naam..." Na de Kleine Intocht volgt het

Trisagion, "Heilige God, Heilige Sterke, Heilige Onsterflijke, ontferm U over ons!", waarbij wij ons aansluiten bij de cherubijnen en serafijnen, en alle Hemelse Krachten die God verheerlijken. Ook in het gebed voor de Grote Intocht, terwijl het koor het Cherubijnenlied zingt, bidt de priester een gebed, waarin hij God verheerlijkt: "Heer, onze God, Gij alleen zijt Meester over hemel en aarde. Gij wordt gedragen op de cherubijnetroon. Gij zijt de Heer der Serafijnen en de Koning van Israël. Gij alleen zijt heilig, en Gij woont in het Heilige..." De Eucharistische Canon gaat uiteraard op dezelfde wijze verder, en begint met: "Waardig is het en recht, U de hymne te zingen, U te zegenen, U te loven, U de Eucharistie op te dragen, en U te aanbidden op elke plaats van Uw heerschappij..." En vlak voor de Communie wordt gebeden: "Verhoor ons, Heer Jezus Christus onze God, uit Uw heilige woning, vanaf de gloriëtroon van Uw Koninkrijk, en kom ons heiligen..."

Door licht omstraald

Een van de twaalf grote feesten van de Orthodoxe Kerk is het feest van de Verheerlijking van Jezus Christus op de berg Thabor, waarbij in aanwezigheid van Petrus, Johannes en Jacobus Jezus van gedaante verandert, doordat hij met een verblindend licht omstraald wordt en Mozes en Elia verschijnen. Dit

◆ *Kleine Intocht met het Evangelieboek bij klooster Vatopedi in Mt. Athos (foto: Hadrian Liem)*

gebeurde vóór Jezus' lijden en sterven, om de drie leerlingen duidelijk te maken dat Jezus dit lijden en sterven vrijwillig zou ondergaan. Dit Thaborlicht, als teken van de Verheerlijking, heeft een belangrijk plaats gekregen in de orthodoxe spiritualiteit. Daarbij kunnen we de hesychastische controversen noemen uit de veertiende eeuw, toen Gregorius van Palamas het opnam voor een aantal monniken van de H. Berg Athos, die het Jezusgebed beoefenden en beweerden dat zij daarbij soms door ditzelfde licht omstraald werden, als ook aan het gesprek van de H. Serafim van Sarov met de grootgrondbezitter Motovilov, in het begin van de negentiende eeuw. Ook toen werden beiden door dit Thaborlicht omstraald en verwarmd. In onze gebeden danken wij God voor het vele goede dat wij van Hem ontvangen hebben, smeken we Hem om hulp in onze nood, maar verheerlijken Hem ook als onze God. Daarmee doordringt de verheerlijking van God ons gehele leven. ○

Aartspriester Theodoor van der Voort is priester van de orthodoxe parochie Petrus en Paulus in Deventer en vertegenwoordiger van de Orthodoxe Kerk in de Raad van Kerken in Nederland.

Liturgie als verheerlijking van God

door Evert de Jong

Van oudsher is de viering van de liturgie van de kerk de bedding waarin de verheerlijking van God op de meest geëigende wijze plaats heeft. Dit geldt zowel voor haar verschijningsvorm in de verschillende Westerse ritussen, waaronder de Romeinse ritus, als in de ritussen van het Oosten.

Te midden van de vele uiteenlopende liturgische vieringen, zoals die van de sacramenten, de zegeningen, de woord- en gebedsdiensten – is het vieren van de eucharistie het centrale middelpunt. Zij wordt terecht in de oosterse ritussen zonder meer aangeduid als ‘de liturgie’. De lofprijzing van God in de eucharistieviering blijft doorklinken in het over de dag verdeeld bidden van het getijdengebed van de kerk. Deze voortgezette lofprijzing heeft in de volksvroomheid vorm gekregen in het driemaal daags bidden van de Engel des Heren of, in de paastijd, het Koningin des hemels.

Dag des Heren

Het vieren van de maaltijd des Heren op de eerste dag van de week als het wekelijkse paasfeest was zo kenmerkend voor de christenen, dat de zondag, de dag van de zon, in het Latijn en de aan haar verwante talen aangeduid wordt als ‘de dag des Heren’. Door op deze dag de eucharistie te vieren erkennen wij Jezus als de Heer, die in heerlijkheid uit de dood is opgestaan. In elke eucharistieviering bewijst God zijn dienst aan ons in de gave van zijn woord en in het sacrament van de eenheid, de eucharistische communie; wij van onze kant betonen onze dienst aan Hem in het gebed, met name in het eucharistisch gebed.

Voor de eucharistische viering samengeroepen bekennen wij ons aan het begin tot God. Wij maken het kruisteken en ontvangen zijn genadeverklaring. Op feest- en zondagen wordt – behalve in de advent en de veertigdagentijd – het openingsritueel besloten met de lofzang ‘Eer

aan God in den hoge’, waarin wij zeggen: ‘Wij verheerlijken U en zeggen U dank voor uw grote heerlijkheid’.

Ofschoon de viering van de maaltijd des Heren twee onderscheiden onderdelen kent: de lezing van Gods woord, zoals neergelegd in het Oude en Nieuwe Testament, en het zeggen van de lofprijzende dankzegging over het brood en de beker met wijn, is zij toch één daad van eredienst. Want door het laten klinken van Gods geïnspireerde woord in het lezen uit de heilige Schrift – tijdens de liturgie van het woord – uiten wij onze erkenning en waardering voor dat woord ten leven en daardoor verheerlijken wij God.

Voorbede

Bemoedigd door Gods woord bidden wij voor de noden van kerk en wereld en bieden wij tevens onze levensinzet aan om – krachtens ons doopsel – naar het voorbeeld van Jezus Christus als een waarachtig christen te leven. Deze inzet voor een positief leven hier op aarde wordt tot expressie gebracht in onze gaven die wij – meestal in de vorm van het deelnemen aan de collecte – aandragen, zodat deze samen met het brood en de wijn aan God aangeboden worden.

◆ Eucharistieviering (foto: Wim Koopman)

In het eucharistisch gebed doen wij recht aan God door – al dankzeggend en lofprijzend – God de Vader te verheerlijken om zijn grote daden: de schepping van het heelal en de zending van zijn Zoon Jezus Christus om ons met God te verzoeven: wij verkondigen Jezus’ dood en verrijzenis totdat Hij (weder)komt. Tevens doen wij een beroep op Gods getrouwheid aan zijn volk en vragen Hem ook nu weer zijn Geest te zenden over het brood en de beker met wijn om Lichaam en Bloed te worden van Jezus Christus.

Tegelijkertijd bidden wij om de bijstand van de heilige Geest voor zijn geloofsgemeenschap, de kerk, om in eenheid Christus’ zendingswerk hier op aarde voort te zetten. Ook wordt niet vergeten te bidden voor het welbevinden van haar levende en overleden ledematen. De doxologie besluit dit gebed. Daarin belijden wij dat door de bemiddeling van Jezus, zijn Zoon – onder ons aanwezig – in eenheid met de Geest die van Vader en Zoon is uitgegaan, Gods naam geprezen zal zijn. ●

Drs. Evert P. de Jong is oud-secretaris van de Nationale Raad voor Liturgie.

De man beneden mij

door Klaas Touwen

*De man beneden mij speelt elke avond
steeds op dezelfde tijd hetzelfde lied,
op een harmonium; langzaam en lavend
dringen de tonen tot mij door en niet
dan lang nadat hij ophoudt, kan ik weer
beginnen met het eigen werk en dromen.
Ik neurie zachtjes mee: Blijf bij mij Heer;
de avond daalt waaraan wij niet ontkomen.*

*Soms ziet men op een heel oud schilderij
een engel aan een orgel spelen,
verbeelding van een zuiv're kindergeest.*

*O mocht het waar zijn, dat wij tot Uw feest
eens opstaan en met warm ontroerde kelen
zingen: O Heer hoe waart Gij ons nabij.*

Jan Willem Schulte Nordholt, *Levend landschap*,
Amsterdam: Uitgeversmaatschappij Holland, 1952.

Drie domeinen

De heerlijkheid Gods komt tot ons op velerlei wijze. Ook afhankelijk van waar wij ons bevinden. Het is zinvol te differentiëren tussen geloven thuis, in de kerk en in de samenleving. (zie onderstaand schema).

Het gedicht herinnert aan een tijd waarin die drie spiritualiteiten nog helder werden onderscheiden. 's Avonds zong men thuis rond het harmonium liederen van Johannes de Heer, Glorieklokken en wat dies meer zij. Maar 'de man beneden mij' piekerde er niet over om die in de kerk te zingen. Daar klonken psalmen. En hij zat op een christelijke oratoriumvereniging die eens per jaar in de stadsgehoorzaal bijvoorbeeld de Messiah van Handel ten gehore bracht. Het evangelie bewerkt in verschillende domeinen een eigen devotie.

Persoonlijk

In het persoonlijk domein komt de heerlijkheid Gods tot ons in de

◆ harmonium
(foto: Angela Huster)

gestalte van geloof. Dat geloof van mij is niet los verkrijgbaar van mijn biografie en waar mijn wiegje stond, het is ermee vervlochten. Ik kan er goed in komen dat een ander het geloof om haar moverende gronden anders beleeft. We zijn niet allemaal hetzelfde.

Traditie

In de kerk gaat het niet om geloof, maar om het geloofsgemeenschappelijke, de godsdienst(oefening). De liturgie is geen kringgesprek maar put uit de bronnen van een traditie. Die is mij voorgegeven. In die kerk fluisteren nog flarden gebeden van voorbije generaties. Ik noem de kerkelijke spiritualiteit 'objectief'. Niet in de zin van een objectieve waarheid, maar in de zin van een objectieve werkelijkheid die niet bij mij vandaan komt, maar van de andere kant. In de kerk gaan de bronnen open. Niet de diversiteit van ons geloof – en daarvan het gemiddelde – maakt zich hier breed. De beweging is andersom, niet van binnen naar buiten, maar van buiten naar binnen. Niet het eigene (geloof) treedt naar

voren, maar het vreemde, het andere, het onbekende, het mysterie doet zich voor (godsdienst).

Religie

In de samenleving komt de heerlijkheid Gods tot mij in de gestalte van een religie. Zij is wel de meest publieke wijze waarop het evangelie van zich doet spreken. In politiek en cultuur. Nu menen we dat met een te loorgang van de joods-christelijke cultuur die maatschappelijke dimensie van het evangelie ook tanende zou zijn. Daar ben ik niet bang voor. Niet onze biografie, traditie of cultuur zijn zaligmakend. Het zijn alleen maar de vindplaatsen. Waarvan? Van de heerlijkheid Gods.

Thuis kan ik spreken van mijn geloof, geuit in gebeden en elke avond herhaalde liederen. Dat kan ik van het bidden en zingen in de kerk niet zeggen. Daar neem ik hét geloof tot me, het geloofsgemeenschappelijke. Niet als uiting, maar als inning. Het gaat daar niet om wat ikzelf geloof en de allerindividueelste expressie daarvan. Geloven doe je maar thuis. Loven doen we in de kerk. En in de samenleving ben ik vooral benieuwd naar waar Christus zich ontmoeten laat. ●

Ds. Klaas Touwen is predikant van de protestantse gemeente Deil en Enspijk en redactie-secretaris van Tijdschrift voor Verkondiging

Huis	Kerk	Samenleving
geloofslid geloof biografie subjectief	psalm godsdienst traditie objectief	oratorium religie joods-christelijke cultuur relatief

Ogen van de **verheerlijking**

door Anne-Marie Visser

“Uit uw verborgenheid hebt Gij vervuld het perk van deze tijd met Gods geduld” [Jan Wit In: Liedboek 662]

Precies op het moment dat Judas uit beeld verdwijnt om zijn onzalig werk in gang te zetten zegt Jezus tot zijn leerlingen “nu is het moment gekomen ...” Het moment van het verheerlijkt worden van de Mensenzoon in wie God de vader verheerlijkt wordt.

Opmerkelijk dat de evangelist Johannes de verheerlijking juist op dit pijnlijke moment ter sprake brengt in tegenstelling tot de andere drie evangelisten die “Jezus’ verheerlijking op de berg” op een eerder moment plaatsen waarop het onvermijdelijke nog niet aan de orde is. Johannes was zich zeer bewust van dat “nog niet” wanneer hij al eerder zegt: *“toen was de Geest er namelijk nog niet omdat Jezus nog niet verheerlijkt was”* [Joh. 7.39]. Zelfs in het leven van Jezus kan er niet op de feiten vooruit gelopen worden. Alles heeft zijn eigen uur, zegt Prediker. Het perk van de tijd dat ons mensen gegeven is als speelveld van Gods geduld, zegt Jan Wit de blinde dichter.

Alles op zijn tijd

Die verheerlijking is geen eenzijdige beweging – in de Mensenzoon wordt de Vader verheerlijkt maar Hij verheerlijkt op zijn beurt weer de Zoon. Alles op Zijn tijd, al is het niet iets dat je overkomt. Niets wordt zozeer toegerekend. Zo kunnen in dat unieke gebeuren de feiten open komen te liggen, ontdaan van hun verhulling en hun verborgenheid. Niets is minder maakbaar, niets is minder te bedenken. Maar als verheerlijken betekent dat er plotseling ook een onvermoede ruimte gegeven wordt dan gaat het om verwijding van het bestaande die perken te buiten gaat. Wij zijn daarin als (ver-)blinden die tasten in een ongekend licht – gewend als we zijn in het onderbrengen van feiten, die een plaats toekennen. Tastend naar iets voelbaars en zoekend naar een onderscheid tussen goed en kwaad.

“Ik zal nog maar kort bij jullie zijn...”
Wij weten wat er in die korte tijd gebeurd is, ten kwade en ten goede. Maar het is een waarschuwing aan ons die gewend zijn te leven en wer-

◆ *Icoon van de transfiguratie Rusland 1403*

ken met een beperkte tijd waarmee we wonderlijk genoeg zaken soms tot het uiterste proberen uit te stellen. Of van uitputting of verdriet het leven proberen te vertragen. Hier wordt aangezegd dat de tijd daarentegen verkort wordt. De urgentie van het onvermijdelijke die Karl Barth noemde *“Das Gebot der Stunde”*.

Zie de Ander!

Zo je mocht denken dat met die urgentie niet (meer) te leven is of dat je die negeren kunt, helpt Jezus de leerlingen uit de droom wanneer Hij een nieuw idee geeft: een nieuw Gebod. Tast niet in de blinde, maak geen omtrekkende bewegingen meer maar durf elkaar onder ogen te komen. Meer nog: zie met eigen ogen

de Ander in zijn heerlijkheid al is die nu nog ten dode opgeschreven. Het zal niet het laatste woord zijn. Ervaar aan den lijve dat liefde sterker is dan de dood en oefen je in de herinnering aan Mijn liefde voor jullie. Die liefde die in de ruimte zet in tijden van gezichtsvernaauwing en die gebieden mag omdat iedere gebondenheid niet meer ter zake doet: zij heeft ons de ogen geopend. ○

Ds. Anne-Marie Visser is em. doopsgezind predikant, deelnemer aan de Vlaams-Nederlandse sectie van de DIMMID [Monastieke Interreligieuze Dialoog] en sinds 2006 lid van de Contactgroep Islam van de Raad van Kerken.

‘In Hem leven wij, bewegen wij en zijn wij’

door Jan Willem Janse

Het is Paulus, die in een speech in Athene zegt: “Het was Gods bedoeling dat ze (de mensen) Hem zouden zoeken en Hem al tastend zouden kunnen vinden, aangezien hij van niemand van ons ver weg is. Want in Hem leven wij, bewegen wij en zijn wij. Of, zoals ook enkele van uw eigen dichters hebben gezegd: “Uit Hem komen ook wij voort.” (Hand. 17,27-28, NBV).

Dit is misschien wel een van mijn favoriete teksten uit de Bijbel. Er zit zoveel rijkdom in. Voor mij laat deze tekst iets zien van hoe het is bedoeld. In Hem leven, bewegen en zijn. Dat kan een beetje vaag klinken, maar eigenlijk gaat het simpelweg om verbondenheid en vrijheid. Wij zijn bedoeld om in verbinding te staan met God. Niet alleen op zondag in een viering, maar elk moment van de dag. Als ik adem, verheerlijk ik hem. Als ik doe waar ik goed in ben, verheerlijk ik hem. Als ik alleen maar zit, zonder iets te doen, verheerlijk ik hem. Ik ben door Hem gemaakt en ben daarmee zijn beelddrager.

Leven uit genade

Tenminste, dat is het ideaalplaatje, wat mij betreft. Toch probeer ik zo vaak los van God dingen te doen of iemand te zijn. Ik vertrouw God niet altijd, eerlijk gezegd. Ik zou willen dat dat anders was, maar mijn gedrag laat vaak genoeg wantrouwen zien. Want als God zegt: mijn genade is U genoeg (2 Korintiërs 12), waarom streef ik dan nog steeds naar perfectie? Waarom schrik ik dan op het moment niet kan geven wat hij of zij vraagt? Waarom denk ik überhaupt in tekort? Zijn genade is toch genoeg?

In de praktijk ben ik te vaak bezig met het verheerlijken van mensen, het verheerlijken van dingen. Ik doe mijn best om leuk gevonden te von-

den en gewaardeerd. Ik wil dat mijn werk gezien en opgemerkt wordt. Of ik denk dat ik completer zal worden op het moment dat ik iets nieuws, iets mooiers gekocht heb. Deze manier van leven is echter bijzonder vermoeiend. Daar verheerlijk ik Hem niet mee. Altijd maar mijn best moeten doen om iemand te kunnen zijn; leuk te zijn of succesvol. Met het risico dat ik mijn bestaansrecht verlies op het moment dat het even niet lukt. Wat een gevangenschap.

Jezus als ware wijnstok

Maar juist op die momenten, is Jezus daar. En Hij zegt: “Kom naar Mij, jullie die vermoeid zijn en onder lasten gebukt gaan, dan zal Ik jullie rust geven. Neem mijn juk op je en leer van Mij, want Ik ben zachtmoedig en nederig van hart. Dan zullen jullie werkelijk rust vinden, want mijn juk is zacht en mijn last is licht” (Mt. 11,28-30). Ik hoef het niet op eigen kracht te doen. Ik hoef niet bang te zijn voor identiteitsverlies. Want ‘in Hem ben ik’. Niets meer, niets minder. Net zoals zijn eigen Naam ‘Ik ben’ is, is dat ook voor mij genoeg. Juist dan, als ik tot rust kom bij Hem, kan ik leven en bewegen. Dan doe ik misschien wel zelfs zonder dat ik er van bewust ben ‘zijn ding’, in plaats van ‘mijn ding’. Dan verheerlijk ik Hem in mijn dagelijks leven.

Aan die manier van leven, mogen we elkaar herinneren. Steeds weer

opnieuw wijzen op Jezus als Heer, als ware wijnstok (Johannes 15). Met een aanbiddingslied, een woord, een gebed. Met een vriendelijk en onvoorwaardelijk gebaar, een knuffel of zelfs een heilige kus. Met het vieren van het avondmaal. Hij heeft alles al volbracht. Zodat niet alleen wijzelf, maar ook de ander in de vrijheid gesteld worden om Hem te verheerlijken in liturgie en dagelijks leven. Zodat zij kunnen leven, bewegen en zijn. In Hem.

Jan Willem Janse is communicatiecoach en werkt als relatiemanager Kerk & Media bij MissieNederland. Hij is lid van de Vineyard gemeente in Amersfoort.

Symposium Gemeenschap en andersheid, 17 mei 2019, 13.30 – 17.00

Metropoliet Ioannis Zizioulas geldt als een van de meest invloedrijke theologen van onze tijd. Het boek *Toptheologen. The next generation – theologie aan het begin van de 21e eeuw* noemt er zeven, waaronder Zizioulas en Rowan Williams.

In maart verschijnt zijn meesterwerk *Communion and Otherness* in Nederlandse vertaling onder de titel *“Gemeenschap en Andersheid; theologie van de persoon”*. Kern van zijn visie is dat het persoon-zijn niet in zichzelf begrensd is, maar een beweging is van liefde, waar de een woont in de ander.

Op dit symposium gaan orthodoxe, katholieke en protestantse theologen met elkaar in gesprek over de betekenis van de theologie van Ioannis Zizioulas. Wat bedoelt hij met zijn ontologie van het persoon-zijn? Is zijn kritiek op het Triniteitsbegrip van Augustinus, die de westerse theologie zo diepgaand heeft beïnvloed, terecht? Wat betekenen zijn theologische inzichten voor katholieke en protestantse

theologie en filosofie in West-Europa (Nederland in het bijzonder)?

Sprekers op het symposium zijn: zr. Hildegard Koetsveld o.s.v. (vertaalster), v. Meletios Webber, prof. dr. Rudi te Velde en prof. dr. Heleen Zorgdrager. Krijn Koetsveld speelt Klavecimbel. De eerste exemplaren van het boek worden aangeboden aan ds. Saskia van Meggelen, preses Synode PKN en aan mgr. dr. J. van den Hende, voorzitter Bisschoppenconferentie.

17 mei 2019 – 13.30-17.00,
Auditorium Museum
Catharijneconvent, Lange
Nieuwstraat 38
3512 PH Utrecht. Aanmelden
via

secretariaat@oecumene.nl en door overmaking van
€ 10, – op rekening NL97 INGB 0000 8019 19

Symposium over charisma's in het leven en de zending van de Kerk, 21 juni 2019.

Pinksterchristenen en katholieken zijn al vanaf 1972 in dialoog met elkaar. Van 2011-2015 ging de dialoog over de charisma's in het leven en de zending van de Kerk. Het studierapport dat hierover is uitgebracht laat een grote overeenstemming en eensgezindheid zien. Pinksterchristenen en katholieken delen de overtuiging “dat charisma's wezenlijk zijn voor zowel het leven van de Kerk als haar opdracht te evangeliseren. Ze zijn uitdrukking van Gods liefde voor zijn volk en een manifestatie van zijn levende aanwezigheid onder hen” (nr. 9).

Het studierapport is aan pinksterchristenen en katholieken aangeboden om het te overwegen en te bespreken. Naar aanleiding van de publicatie van de Nederlandse vertaling wordt op 21 juni 2019 in de Rafaëlkerk in Utrecht-Overvecht een oecumenisch symposium gehouden. Het symposium wil een stimulans geven aan het goed ontvangen en gebruiken van alle charisma's die de

heilige Geest verkiest te schenken.

Het symposium begint 's ochtends met een dienst van gebed en lofprijzing. Hoofdsprekers zijn prof. dr. Erik Borgman en dr. Miranda Klaver. 's Middags worden er workshops gehouden over de gave van profetie, de gave van genezing en de gave van onderscheiding.

U kunt u voor dit symposium opgeven via de website <https://www.missionnederland.nl> De kosten voor deelname bedragen € 20, –, lunch, koffie en thee inbegrepen.

Het boekje “Doof de Geest niet uit!” is kunt u voor € 5, – (ex portokosten) bestellen via secretariaat@oecumene.nl.

Het symposium is een gezamenlijk initiatief van Verenigde Pinkster- en Evangeliegemeenten (VPE), MissieNederland (MN), Katholieke Charismatische Vernieuwing (KCV) en Katholieke Vereniging voor Oecumene (KVO).

Het symposium wordt op 21 juni 2019 van 10.30 tot 16.30 gehouden in de Rafaëlkerk, Lichtenberchdreef 4, 3562 RD Utrecht.

Bezoek onze website op: www.oecumene.nl

Colofon

Overeen is het communicatieblad van de Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord. Leden, donateurs en parochies ontvangen het blad twee maal per jaar.

Redactie: Geert van Dartel, Mirella van Herp, Leo van Leijsen

Vormgeving: VANDARTEL, Oss

Drukwerk: Laumé Media Partners, Mierlo

Katholieke Vereniging voor Oecumene Athanasius en Willibrord

Emmaplein 19 D
5211 vZ 's-Hertogenbosch
T: 073-7370026
E: secretariaat@oecumene.nl
Internet: www.oecumene.nl
IBAN: NL73 INGB0001087628
IBAN: NL97 INGB0000801919
ISSN: 1568-2862